

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

בי שדית בור בינייהו אתיא כולוהו. מה שפי' הקונטרס דשן אמיא מצור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול זין ראי לה זין שאין ראי לה תאמר בשן שאין מועדת לאכול אלא כראוי לה וקשה דלא אשכחן שאינו ראי בשן דאם אכלה דבר שאין ראי

לה לא הוי תולדה דשן אלא תולדה דקאן כיון דלזין הגאה להויקא וזאי משכחה בשום ענין יליף מאש דמתחייב אף בזאין ראי ונראה דשן נמי אחי בפלגא דדינא או מאש לחודה ומייהו י"ל לפירוש הקונטרס דשפיר פרכין פירכא דלא שייכא בשן דכהאי גונא פריך בהחובל (לקמן דף פח.) גבי עבד ונראה מה לאש שכן אינה צמילה אך מה שפירש בור יוכיח שאין מועד לדבר שאין ראי לו כגון אדם קשה מלא דלא פטר אדם אלא ממיחה ולא ממזקין ועוד אטו משום דפטר אדם חטוב אין ראי והלא בשאש נמי פטור טמון ועוד דלקמן (דף ט.) גבי חומר בשור מצבור אין מאלא לרבי יהודה דמתחייב על נזקי כלים צבור אין ראי צבור והא משכחה ליה אדם אלא נראה דאדם נמי חטוב ראי לצור דראוי לנזק בהבנא אבל כלים חשיב ליה לקמן אין ראי דלא מוקא להו הבנא ואע"פ דכלים חדמי מפקעי בהבנא דכאמר בסוף פרק הפסרה לקמן (דף נד.) מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים בהבנא ואל"ת והיכי אחי אש מצור ומד מאיך מה לאיך שכן אין כח אחר מעורב צו תאמר באש דכח אחר מעורב צו דהוי קולא מדפריך בסמוך גבי אצטו וסכיני ומשאו מה לצור שכן אין כח אחר מעורב צו וי"ל צבור שנעשה בלא כח אחר חמור מאצטו וסכיני שלא היוקו בהליכתן אלא לצבור דיינייה ולא נעשו צור אלא ע"י כח אחר האין אש שהולך ומזיק כהליכתו ע"י כח אחר חמור מצבור שאין הולך ומזיק אלא במקומו והא דקאמר בסמוך אש חוכיח שכן כח אחר מעורב צו וחייב ה"פ אע"י דכח אחר מעורב צו ומשיב ליה כאילו צעמנו עושה את הכל וחייב משום חיצוי ה"ג אע"י דכח אחר מעורב צו חסידים כאילו צעמנו עושה את הצור הזה בלא כח אחר אי נמי היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב צו דדייה לחמור יותר שע"י זה הולך ומזיק למרחוק מה שאין כן בצצטו וסכיני ומשאו ואל"ת והיכי אחי כולוהו מאש וצור מה לאש וצור שכן מעשיו גרמו לו דמפרש לקמן גבי צור המתנגלג ואש נמי מעשיו גרמו לו שהדליק האש וי"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שהרוח מקייעו ואל"ת מצור ואדם נמי היכי אחי מה לצור ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל דאחו מצור ואדם ישן או נופל מן הגג ברוח שאינה מזייה דחייב כדאמר לקמן בסוף פרק שני (דף נה.) ואל"ת מצור ורגל היכי אחי מה לצור ורגל שכן היוקן מזוי דלקמן שחשיב צור היוקן מזוי וי"ל דאין צור היוקן מזוי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר חומרה אחת משום צבור וכו' וכו' וכו' **אין לפרש שמשלמין נזק שלם דאם כן קרן נמי אחי כיון דלא כתיב אלא מפרש ר"ח דמועדין מתחילתן היינו שדרכן להויק משא"כ בקרן דסתם שורים בחוקט שימור קיימי (מ"ד) פלגא דניוקא קנסא ולמ"ד דארבעה קרן עדיפא היינו למ"ד דפלגא ניוקא ממונא שדרכו להויק ולא קיימי בחוקט שימור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא אחפרש היבא:**

אין ראי דלא מוקא להו הבנא ואע"פ דכלים חדמי מפקעי בהבנא דכאמר בסוף פרק הפסרה לקמן (דף נד.) מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים בהבנא ואל"ת והיכי אחי אש מצור ומד מאיך מה לאיך שכן אין כח אחר מעורב צו תאמר באש דכח אחר מעורב צו דהוי קולא מדפריך בסמוך גבי אצטו וסכיני ומשאו מה לצור שכן אין כח אחר מעורב צו וי"ל צבור שנעשה בלא כח אחר חמור מאצטו וסכיני שלא היוקו בהליכתן אלא לצבור דיינייה ולא נעשו צור אלא ע"י כח אחר האין אש שהולך ומזיק כהליכתו ע"י כח אחר חמור מצבור שאין הולך ומזיק אלא במקומו והא דקאמר בסמוך אש חוכיח שכן כח אחר מעורב צו וחייב ה"פ אע"י דכח אחר מעורב צו ומשיב ליה כאילו צעמנו עושה את הכל וחייב משום חיצוי ה"ג אע"י דכח אחר מעורב צו חסידים כאילו צעמנו עושה את הצור הזה בלא כח אחר אי נמי היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב צו דדייה לחמור יותר שע"י זה הולך ומזיק למרחוק מה שאין כן בצצטו וסכיני ומשאו ואל"ת והיכי אחי כולוהו מאש וצור מה לאש וצור שכן מעשיו גרמו לו דמפרש לקמן גבי צור המתנגלג ואש נמי מעשיו גרמו לו שהדליק האש וי"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שהרוח מקייעו ואל"ת מצור ואדם נמי היכי אחי מה לצור ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל דאחו מצור ואדם ישן או נופל מן הגג ברוח שאינה מזייה דחייב כדאמר לקמן בסוף פרק שני (דף נה.) ואל"ת מצור ורגל היכי אחי מה לצור ורגל שכן היוקן מזוי דלקמן שחשיב צור היוקן מזוי וי"ל דאין צור היוקן מזוי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר חומרה אחת משום צבור וכו' וכו' וכו' **אין לפרש שמשלמין נזק שלם דאם כן קרן נמי אחי כיון דלא כתיב אלא מפרש ר"ח דמועדין מתחילתן היינו שדרכן להויק משא"כ בקרן דסתם שורים בחוקט שימור קיימי (מ"ד) פלגא דניוקא קנסא ולמ"ד דארבעה קרן עדיפא היינו למ"ד דפלגא ניוקא ממונא שדרכו להויק ולא קיימי בחוקט שימור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא אחפרש היבא:**

לחובותיהן. למה שיש צוה מה שאין צוה: לפוטין ברשות הרבים. דכתיב צוה וצער בשדה אחר דלא חייבין אלא ברשות היוק: פלוגתא דרבי יהודה ורבנן לקמן בשליהי פרק שור שנגח את הפסרה ודרשה דבור נראה צעני דכדי נסבי לה דהא צור אינטריכא ליה למיכתב דהא מכל תרי מינייהו לא נפק דכולוהו דרכן לילך ולהויק לצור מצור אלא אידי דררש להלכות האחרים נקט על נמי: לפטור בו את האדם. כדדרשין שור ולא אדם: אדם. להכי כתיבה רחמנא: לחייבו בארבעה דבריה. אער ריפויי שבת ונוסת משא"כ בכל הני: לפטור בו את הטמון. שאם היו נגדים טמונים נגדים פטור המצעיר דכתיב ציה (שמות כג) או הקמה ודרשין בשליהי הכונס לאן דליר (לקמן דף ק) מה קמה בגליי אף כל גליי לאפוקי טמון דלא מה שאין כן בשור וצור ומצעה ורבי יהודה קא פליגי תס: לאתויי

לכתוב רחמנא תרתי. שור ומצעה ומייהו אש מינייהו דכי פרכת מה לקרן שכן כוונתו להויק איכא למימר שן חוכיח מה לשן שיש הגאה להויקו קרן יוכיח ולרבי דאמר מצעה זה אדם ימייה הכי כי פרכת מה לשור שכן כוונתו להויק תאמר באש אדם יוכיח שאפילו

אין כוונתו להויק חייב כדתנן (לקמן דף טו.) אדם מועד צין ער צין ישן מה לאדם שכן חייב בארבעה דברים שור יוכיח הזד השוה שבהן שדרכן להויק ושמינתן עליך אף אני אביא אש: הדר אמר דאדא מותרת נמי לא אתיא. דלא רחי קרן ומצעה שיש בהן רוח חיים כהכי אש כו': וכולוהו **כי שדית בור בינייהו אתיא.** אי כתיב צור ומלא מההך אחי כולוהו (מההוא ומאידך) צלד השוה דאי כתיב צור וקרן אחי שן מינייהו הכי מה צור שאין דרכו לילך ולהויק חייב שן שדרכו לילך ולהויק לא כל שכן מה לצור שכן מחילת עשייתו עומד לנוק תאמר בשן קרן יוכיח מה לקרן שכן כוונתו להויק צור יוכיח ואלו הדין הזד השוה שבהן שדרכן להויק וממונן כו' אף אני אביא שן וכן רגל

מקן וצור דכי פרכת מה לצור שכן מחילת עשייתו לנוק תאמר בגלל קרן יוכיח מה לקרן שכן כוונתו להויק צור יוכיח וכן אש מקרן וצור כולן מחילת הדין מה צור שאין דרכו לילך ולהויק חייב אלו כולן שדרכן לילך ולהויק לא כ"ש מה שכן מחילת עשייתו כו' וכן אי כתב רחמנא צור וישן אחי כולוהו איך נמי לצר מקרן כהאי דינא מה צור שאין דרכו לילך ולהויק חייב רגל ואש לא כל שכן וכן אדם מה לצור שכן מחילת עשייתו לנוק תאמר בכל אלו שן חוכיח מה לשן שן יש הגאה להויק תאמר בכל אלו צור חוכיח אלא השוה כו' אף אני אביא כל אלו אבל קרן לא אחי מינייהו דאיכא למיפריך מה להזד השוה שבהן שן שן מועדים מתחילתן תאמר בקרן וכן אי כתיב צור ורגל אחי כולוהו מהא דינא דצור לצר מקרן דכי פרכת מה לצור שכן מחילת עשייתו לנוק תאמר בשן ואש ואלו רגל יוכיח מה לרגל שכן היוקן מזוי דכל שעה היא המלכת תאמר בכל אלו צור יוכיח וחור הדין הזד השוה כו' אף אני אביא כל אלו אבל קרן לא אחי דמה להזד השוה שבהן שמועדין מתחילתן תאמר בקרן וכן אי כתב צור ואש הוא אחי איך כהאי דינא מצור וכי פרכת מה לצור שכן מחילת עשייתו לנוק תאמר בגלל שן ואש אש חוכיח **מה לאש**

שכן מועדת לאכול זין שראוי לה זין שאינו ראי לה כגון עשים כלים ואכנים תאמר בשן שאינה מועדת אלא לדבר הראוי לה צור יוכיח שאינו מועד אלא לדבר הראוי לה דבר שאינו ראי לה מאי ניהו אדם דכתיב ופול שמה שור או חמור שור ולא אדם חמור ולא כלים דאם נפל בצור אדם וכלים פטור בעל הצור הזד השוה שבהן כו' אף אני אביא שן ואחו אדם ורגל בפלגי דינא דכי אמרת אש חוכיח ליכא למיפריך מה לאש מידי אבל קרן לא אחי דמה להזד השוה בצור ואש שכן מועדים מתחילתן ולהכי נקט רבא צור דממד מאידך לא מזי למימר כי שדית חד בינייהו אחי כולוהו מההוא וממד מאידך דהא מכל תרי מינייהו לא היה אחי לא קרן ולא צור קרן מאש ורגל וכן ואלו לא דמה לכולוהו שכן מועדין מתחילתן וצור נמי לא אחי דמה לכולוהו שכן דרכן לילך ולהויק ואי קשיא לך לימא כי שדית קרן בינייהו אי נקט קרן אחיכא מרי דלא אחי מינה וממד מאידך דאי נקט או רגל או שן או אדם כהדי קרן לא אחי אש מינייהו דפרכין מה להזד השוה שבהן שיש בהם רוח חיים וכן צור נמי לא אחי מינייהו ואי נקט אש כהדי קרן לא אחי שן וצור כגון כלים תאמר בשן דפטור על הכלים כדתנן במתניתין ליכא למימר קרן יוכיח וצור נמי לא אחי מינייהו שכן דרכן לילך ולהויק מה שאין כן בצור: **ולמאן דאמר בו' לא אחפרש ולא היבא:**

לחובותיהן. למה שיש צוה מה שאין צוה: לפוטין ברשות הרבים. דכתיב צוה וצער בשדה אחר דלא חייבין אלא ברשות היוק: פלוגתא דרבי יהודה ורבנן לקמן בשליהי פרק שור שנגח את הפסרה ודרשה דבור נראה צעני דכדי נסבי לה דהא צור אינטריכא ליה למיכתב דהא מכל תרי מינייהו לא נפק דכולוהו דרכן לילך ולהויק לצור מצור אלא אידי דררש להלכות האחרים נקט על נמי: לפטור בו את האדם. כדדרשין שור ולא אדם: אדם. להכי כתיבה רחמנא: לחייבו בארבעה דבריה. אער ריפויי שבת ונוסת משא"כ בכל הני: לפטור בו את הטמון. שאם היו נגדים טמונים נגדים פטור המצעיר דכתיב ציה (שמות כג) או הקמה ודרשין בשליהי הכונס לאן דליר (לקמן דף ק) מה קמה בגליי אף כל גליי לאפוקי טמון דלא מה שאין כן בשור וצור ומצעה ורבי יהודה קא פליגי תס: לאתויי

גמ' (א) לקמן י. כח: ג. רש"י (ב) רש"י (ג) רש"י (ד) לקמן טו. (ה) רש"י מ"ו ועי' ר"ע א

הגהות הגר"א
[א] רש"י ד"ה ולמאן
דאמר בו' לא אחפרש
דיבא. נ"ב הוא דק
הקודס:

תורה אור
רש"י או כי תצא אש
ופצוה קצים ונאכל פריש
או הקטת או השירה שלם
ישלם הפקעור את
הבערה:
(שמות כג, ה)

חדושי מרן

הלכות נזקי ממון

רי"ז הל"ו

סו

ריסוד דבר זה מחנא גם מהא דס"ל לרב דאסוי"ת שהיחון נכריז וזיקווי חי לא אפקרינהו כיוון שזר וחייב צבו על חקי כלים, והרי הו' דלאי לנעין הילפוחא לא מניין למלפניהו משור לחוד כיון שאין רוח חיים ואין דרכן לילך ולהזיק, וכדחק במחגי ולא זריז שיש בכן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ולא זריז שדרכן לילך ולהזיק כהרי הצור שאין דרכו לילך ולהזיק, וה"ל אסוי"ת דלא אפקרינהו פרי איכללו בהנך פרכי, אלא ודאי דעיקר הילפוחא לחייב באסוי"ת גם לרב הוא משור וצור ניחד, וכמש"כ כן הראשונים להדיא, אלא דס"ל לרב דאחרי דילפינן מצור לחייב גם באין דרכו לילך ולהזיק חזר דין אסוי"ת שלא הפקירן להיות כמו שור וחורה שור צבו ולא חורה צור, וממילא דחייב צבו גם על כלים, דפטור כלים חלוי רק בעלם האש של המזוק אם שם שור צי או שם צור עליו, וכיון דלאחר הילפוחא כל תקלה דלא אפקריה כשורו היא לרב וחורה שור עלה, ע"כ מחייב עלה גם על כלים ולא איכפת לן כלל מה דחויבה נלמד גם מצור, דמימ פטור כלים שהוא מצוה"כ נאמר רק על צור ולא על אלו שסוף כל סוף יש בכן חורה שור וכמש"כ, ח"ל הרי"ן מוגש בחטובותיו ס"י קפ"ד ואע"ג דבין פי תשנח להו צור ובין דחשבת להו שור הו' קא נפיק דיגי צמה ה"ד ומייבין יוהו אפי"ה גימ לחיובי צי אדם וכלים דאי חשבת להו דחויביהו מחמת שהן צור יוהו לא מחייב צבו אדם וכלים ואי חשבת להו דחויביהו מחמת שור שהוא ממונו מחייב צבו אדם וכלים עכ"ל, הרי להדיא מדברי הרי"ן מוגש דלפנין עיקר הילפוחא ליכא נפקוחא כלל בין רב לשמואל, רק דפליגי אס' לאחר הילפוחא משור וצור חורה שור צבו או חורה צור וגימ לפטור אדם וכלים, והייגו כמש"כ.

והנה בחוס' צב"ק דף ג' חולקין ע"ז שהקשו לרב דאמר טולם משורו למדנו לפירוש רש"ים דאחי מצור ושור צמה ה"ד דא"כ דמצור נמי יליף לפטור צבו כלים כצור עיי"ש בצריהם, הרי דס"ל להחוס' דאס' אף הילפוחא הוא גם מצור אף שהאסוי"ת בעצמם חורה שור עליוהו ולא חורה צור מ"מ לריך להיות פטור צהם על נזקי כלים, והיינו כהשיטה השני' שכובא צה"ש צהם יש מהגדולים דכל דאחי צמה ה"ד והבין לי הקל שבשיטה, דאי אפשר לחייב את הכלל ויחר מהמלמד, ואף בצריים שפטורין מלד גזכ"כ ג"כ הדין כן, וכ"כ מצוהר בצריהם צדף ה' ג"כ כי שדיה צור צייניהו אחיה כולוהו צמה ה"ד אלא למאו הלבחא כחצניהו רחמנא להלכותיהן עיי"ש, וכחצו בחוס' שם דכולהו אילעריהו למיכתב לחייב צבן את הכלים, הרי דאס' אף כן גלמדין צמה ה"ד מצור וחד מהנך הוה פטרי צבו כלים. ולפמש"ג למשל בשיעת הרא"ש והרי"ן מוגש י"ל דגם אס' לא הוה כחצי אבות חזיקין צהדיא רק הוה גמירי מצור וחד מהנך ג"כ ה"י חייב צבן על כלים, דלא פטרי חורה כלים רק צבור ולא צמה שאינו צור, ולענין חיובא שפיר הוה ילפינן מצור וחד מהנך צמה ה"ד, דחייב חזיקין חלוי רק דדרכו להזיק ושמירתו עליך, וכל שדרכו להזיק ושמירתו עליך מחייב אף שאינו לא צור ולא אש, ומשום זה הוה מחייבי כל הדי אבות חזיקין, אבל פעורא דכלים שהוא חלוי צהם צור זה אינו רק צבור ולא צהאר אבות חזיקין אף שחייבן נלמד מצור, כיון דסוכ"ס אינן צור רק מחייבי משום דדרכן להזיק ושמירתן עליו. אלא דבאוס' ס"ל כהשיטה השני' דאף בצריים שפטורין מצוה"כ ג"כ אף לחייב את הכלל ויחר מהמלמד וזהו שהקשו כמ"ל.

ולפי"ן נראה דזהו גם ביאור דברי הגמ' דמכו דמימא כי פליג רחמנא בין חס' למשד' ה"מ צקן תלושה אבל במחוברת אימא כולה מושדח היא, משום דלפי באמת לאחר שחובין כל הדי אבות חזיקין ה"ו כל דין חייב חזקין חלוי רק דדרכו להזיק ושמירתו עליך וכדחק במחגי ה"ד הוה שצבן

משלמים רק חיג ומגופו, ועל זה כו"ל דאיכפיה לן אס' החולדהו באבות לפנין זה או לא, וכן משמע גם מדברי הרמב"ם בפ"ב מכלי חקי ממון בלי"א דמפרש להאיכפיה הכי, עיי"ש בדברי הרמב"ם ובמ"מ שם, וגם זה לכאורה ל"ס דמאחר דכל חולדהו נלמדה לענין חייב חזקין מהאז שלב, א"כ מהימ יכא חילוק ציינהם לענין דינייהם, וי"ע ביאור הדבר.

והנה בסוגיא שם מהו דמימא כי פליג רחמנא בין חס' למשד' כ"מ צהלושה אבל במחוברת אימא כולה תשדחם בי"א וכו', ובחוס' שם הקשו דמכו חיחי אי מחלושה די כחלושה אי משאר אבות הא לא אחיה קרן מינייהו כמצוהר לקמך דף כ' דכילכו אחו לבר מקרן וא"כ מהימ נחייב במחוברת ויחר מפלגא חקא, וצרישי"א שם הקשה עוד דמהי"ת נימא דכולה מושדח היא ואח"כ לא נימא להיפוך דטולה חמה היא, עיי"ש בדברי החוס' והרשב"א. והנראה לומר צ"ב, דכנה צבר נחלקו הראשונים צהצנו סכיננו ומשאו שהיחון צהאש גגו ונפלו צרוח מצרי וזיקווי צחר דנייחי דגמרינן להו צמה כ"ד מאש וצור, מכ דין לענין נזקי כלים ועמון, יעוי"ש צה"ש ע"ק דצ"ק שהביא דיש מהגדולים שכתבו דלא מחייב צבו אלא מה שחייב בשניהם צהש וצבור, ופטרי מחקי כלים כמו צור, ומטמון כמו אש, וכיון דאחי צמה ה"ד יכנין להו הקל שבשיטה, והרא"ש חולק ע"ז וס"ל דכל דין צור יש להם, כיון דזיקווי צחר דנייחי, וצור גמור הם, והא דילפינן להו מאש היינו רק לענין עיקר החייב שיהא חייב צהם אף שכתב אחר מעורב צהם, אבל לאחר שיש לנו הילפוחא מאש דגם צכה אחר מעורב צהם איכא חייב חזקין, חזר דיגס להיות כמו צור לכל הדינים, דכל שהזיקווי צחר דנייחי הרי דמו לצור וחורה צור להם ולא חורה אש, ולהכי חייב גם בעמון, וכן צבור המחונגל אף דלריכין צי להילפוחא משור מ"מ חורה צור צי ולא חורה שור וחייב צה"כ, עיי"ש בצרייהו, ולכאורה בדבר צ"כ, דמאחר דחייבין יליף גם מאש א"כ מהימ נחייבם ויחר מצה"ש, ומאי מבייהו הא דשם צור עליהם כיון דעכ"פ הרי גמרינן לחייבייהו מחיובא דאש, ואיך אפשר לחייבייהו בצריים שהאש פטור עליהם שיהא נפיש חייבייהו מחיובא דאש. אולם נראה פשוט, דהרי הא דאש פטור על עמון הוא זה מלד גזכ"כ שהחורה פטרה עמון צהש, אבל בעיקר דין חזיק הרי לא שאני עמון מאינו עמון, והגזכ"כ הזה נאמר רק על אש ולא על מה שאינו אש, ושפיר ילפינן אסוי"ת שהיחון צהאש גגו ונפלו צרוח מצרי וזיקווי צחר דנייחי מחיובא דאש שיהא נחשב חזיק אף אס' כה אחר מעורב צו, אבל לענין פעורא דעמון שהוא מלד גזכ"כ אולינן צחר עיקר השם אס' שם צור צו, או שם אש עליו, דעמון צהש פטרי חורה ולא צבור, וכיון דלאחר הילפוחא הרי חורה צור על האסוי"ת ולא חורה אש, ממילא דאינם בכלל גזכ"כ של פעור עמון, דהגזכ"כ נאמר רק על אש צלצד חכ הרי אינו אש, כיון שהזיקווי צחר דנייחי, חכו דקאמר הרא"ש דלענין דינייהם שנאמרו צהצות חזיקין דשן ורגל פטורין צה"כ וצור פטור על כלים ואש פטור על עמון אף אנו משגיחין על הילפוחא אס' ילפינן לחייבו מאש או מצור או משן ורגל, רק לריכין אנו לדון על הכלל צפמנו אס' יש עליו חורה שור או צור או אש, וכל שחורה צור צי אף אס' ילפינן לחייבו מאש הרי הוא פטור על כלים וחייב על העמון וכן להיפוך, ולהכי גם אסוי"ת שהזיקווי צחר דנייחי אף שחייבן נלמד גם מאש צהצביל כה אחר שמעורב צבן, אבל כן בעצמך צור גמור הם כיון שהזיקווי צחר דנייחי, וממילא דאין נכללין בהגזכ"כ של פעור עמון הנאמר על אש, רק דין כדיון צור לכל דבר, והשיטה אחרת שהביא הרא"ש ס"ל דמאחר דעכ"פ צעינן למלפניהו גם מאש לענין החייב, ע"כ ממילא דאין לך בכן אלא מה שחייב צהש, ובעמון דפטור צהש גם בהנך פטור.

דכה אחר מעורב זו הוא טעם על החיוב, וכיוצא בפירושו
 דהאיבעיא אם חולדותיהן כיוצא בהם כיוצא אם חייבין על
 החולדות, ונמיכ דהך דכה אחר מעורב זו הוא טעם לחיובא,
 אבל לפמשי"ג דבסוגיא לא מיירי כלל לענין אם חייבין על
 החולדות, דפשיטא דחייבין עליהם דפי"ז הוא דנקראו חולדות,
 רק כל השקלא ועריה היא לענין הדינים המיוחדים שנאמרו בכל
 חזק ומחוק אם גם החולדות נכללן בעלם שם צור ואש ושאר
 וכדומה, אי"כ אין לורך לפרש דהא דקאמר הגמ' מ"ש אש
 דכה אחר מעורב זו ר"ל דהוא טעם על החיוב שזכו הגורם
 להחייב, רק פי' דברי הגמ' הוא, שזכו גדר אש ופירושה
 מה שמזוק ע"י כח אחר, וכל שכה אחר מעורב זו כמו אסרי"ג
 וכי זכו עלם שם אש ונאמר כי בגזאי"כ של פטור עומן שפי"ז
 הוא עיקר האיבעיא וכמשי"ג, וכן הן דברי הרי"ף שכתב
 דהאיבעיא היא לענין חממה ומופדות ולענין הדין דפלגא
 זקא קנסא, ר"ל לענין חילוקי הדינים שנאמרו בזקק שהלוקן
 בעלם שם המחוק עצמו וכמשי"כ למעלה.

ובאמת שכל דברנו מבוארים בשטמ"ק ר"פ כיצד הרגל על
 הא דקאמר שם הגמ' חנא שן דחי וקתני שן
 דבהמה סד"א ושלא אח צעירה כתיב בהמה אין חי לא
 קמ"ל דחי בכלל בהמה, וצחוס' שם הקצו דברי כבר אשמעון
 זאח ברישא דמתני דאפילו תרגולין מועדין עיי"ש, וחירן פי"ז
 בש"מ שם דדברי הגמ' הכא דקמ"ל דחי בכלל בהמה אין ר"ל
 לענין חיובא רק לענין הדין דש"ר פטורי צרי"ה ופי"ז הוא
 דה"א דושלא אח צעירה כתיב בהמה אין חי לא וחייבת
 גם צרי"ה עיי"ש בדברי הרא"ה, וכבר חמה צבית הלוי דמכ"ה
 תהא חי חמורה מצבמה, והלא כל עלמה לא ידעינן לחיובא
 דחי רק מחיובא דבהמה, ואיך תחי חייבת יותר מצבמה.
 אכן נראה פשוט, דביאור דברי הש"מ הם כמשי"כ דלענין חיובא
 כל שדרכו להזיק ושמירתו עליו חייב עליהם וזכה הלוי עיקר דין
 חיוב נזקין, ולענין הפטורים שנאמרו מגזאי"כ לזה צעינן עלם
 השם של ש"ר, ופי"ז הוא דה"א דושלא אח צעירה כתיב בהמה
 אין חי לא, ולא נאמרו בתי הדינים המיוחדים שנאמרו בש"ר,
 וממילא דהיכה חייבת גם צרי"ה, וזהו להדיא כמשי"כ.

פי' ה"ה שורים שמשחקין בהן ומלמדין אותן ליגח זא"ז
 אינם מועדים זה לזה ואפי' המיתו את האדם
 אינן חייבין מיתה שנאמר כי יגח ולא שיגיתוהו עכ"ל, יע"ש
 צמי"ג שכתב ח"ל זה שור האלטרין האמור צמשה (דל"ע)
 שאינו חייב מיתה וכו' וכיון שהם פטורים מן המיתה דין
 הוא שלא יעשו מועדין עכ"ל, ולכאורה דברי המ"מ אינם
 מובנים כלל, מה ענין העדאה לחיוב מיתה, והלא בחזקן
 חייבים הם ולא נתמעטו אלא מחיוב מיתה, ואי"כ למה לא
 יעשו גם מועדין, וכי דין העדאה בחיוב מיתה תלי, וי"ע.
 והנה בהשגות שם ז"ל ולמה לא וליהוי כשור שהוא מועד
 לשפוח ויוד שכבר פסק למעלה משם כלבו של חבירו בחבירו
 חייב בעל הכלב עכ"ל, והמ"מ כתב פי"ז ח"ל וחומה הוא שברי
 רבנו ז"ל כבר חזר מח ונאמר למעלה פי"ב בעל הכלב חייב
 חיי נזק עכ"ל, ובאמת שגם שם גבי משם נחלקו הרמב"ם
 והראש"ד א"ש נעשה גם מועד ע"י שיסוי או לא, יע"ש בדברי
 הרמב"ם והראש"ד צפ"ב ה"י"ע שם. אולם נראה דטווח
 הראש"ד הכא להשיג דכיון דהוא עצמו פסק דמשם כלבו
 של חבירו בחבירו חייב בעל הכלב, אי"כ הרי יש כהן חיוב חזקן
 ולמה לא יעשה גם מועד, כיון דהמיעוט דכי יגח ולא שיגיתוהו
 רק לענין חיוב מיתה נאמר ולא לענין חזקן. ועיין לעיל פי"ב
 ה"י"ע גבי פלוגתא הרמב"ם והראש"ד שם שכתב המ"מ ח"ל
 ולי נראה שאפי' מועד אינו משלם אלא ח"י כיון שלא עשה
 מעצמו אלא ע"י שיסוי וכדלמרינן צדין מיתה אדם שור
 האלטרין

שכן וכו', ולא נאמרו כל השמחה של האבות חזקן רק לענין
 חילוקי הדינים שיש בהן וכמבואר צדף כי דכי כתבינו רחמנא
 לבלותיהן, וממילא דרק לענין הבלותיהן הוא הנאמר כל
 החילוקי שמחה של צור ואש וכן ורגל, אבל לענין חיובא הכל
 הלוי רק צדרכו להזיק ושמירתו עליך, וכל שדרכו להזיק
 ושמירתו עליך מחייב, ועל כן זכו דקאמר בגמ' דמהו דתימא
 כי פליג רחמנא צד חס למועד הי"ת נקק חלושה, ר"ל דהרי
 הכלכה במסוימת שיש בקרן הוא לחלק בין חמה למועד
 כמבואר צדף כי שם, ופי"ז הוא דנאמר שם קרן, ואם הוה
 תשריש לקרן דקרא דהיינו בחלושה, אי"כ רק קרן חלושה
 הוא שמה קרן, אבל מחובתה לאו קרן הוא ולא נאמר צד
 הכלכה של קרן שהוא לחלק בין חמה למועד, וממילא דהוה
 ילפינן לה לחיובא כהוד הבוה משאר אבות חזקן כיון דהיינו
 בכלל דרכו להזיק ושמירתו עליך, ואף דקרן לא אחיה כמבואר
 צדף כי, כיינו רק מקמי דכתב החורה לקרן חלושה, אבל
 לאחר שכתב החורה לקרן חלושה הרי שוב ליכא הפרכא
 דמה לבקן שכן מועדין מתחלתן דאיכא למימר קרן חלושה
 חוכיה, וממילא דגם קרן מחובתה אחיה צמח הוד בכל אבות
 חזקן, ומ"מ החילוק שצדן חמה למועד ליכא צמחובתה,
 דדין חס ומועד הלוי צעיקר השם של קרן חכו רק בקרן חלושה
 אבל מחובתה לאו קרן הוא, ואף דחיובא נלמד מקרן חלושה,
 אבל לדין חס ומועד צעינן עיקר השם של קרן חכו רק בחלושה
 ולא צמחובתה, וממילא דטובה מועדת היא דלית צד החיודש
 של חס שלא צעינן שם קרן דוקא. והחוס' לטעמייהו דס"ל
 דכלל הלוי צמר הילפתחא ואם אף הוא נלמד מקרן אי"כ לחייבו
 יותר מקרן אף שהוא צעמ"ז לאו קרן הוא, וכו' שהקשו דאי
 מחלושה די בחלושה.

והנה צחוס' כתבו דהא דאסוי"מ שלא הפקיהו הוי שור
 לרב כיינו קרן דאי שן ורגל הלא היו פטורין צרי"ה
 וכה דלא מחלקין בהו בין חס למועד הוא משום דלא שייך
 זכ אלא צעמ"ה עיי"ש בדבריהם, ולכאורה כי נראה דאפי"ג
 דרב ס"ל דכל ממנו איתרבו לביות בכלל שור, מ"מ הא מיכא
 עכ"פ דלא שייך צכו צכאסרי"מ לא שם קרן ולא שם שן ורגל,
 דשם קרן הלוי צכותחו להזיק ושם שן ורגל ציש הגאה להזיקה
 והזיקו מלוי, ולא שייך כ"ז צאסרי"מ, וממילא דהיידין צרי"ה
 וגם אין צבם חילוק חס ומועד דלא צעינן עיקר השם של
 קרן וכן ורגל חכו ליתא צאסוי"מ.

רפ"ז נראה דהו גס ביאור האיבעיא אם חולדותיהן
כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן לפי פי' הרי"ף, כיוצא

דעיקר האיבעיא היא אם גם החולדות שם האב עלוהם לענין
 הדינים המיוחדים בהם, דחולדה דבור היא עלמה שם צור
 עלי, וכן חולדה דקרן וחולדה דשן ורגל הוא הם עלמם שם
 קרן ושם שן ורגל ואש צכו, ונפי"מ לענין פטור כלים ועומן
 וצרי"ה דנחבאר דצעינן לזה עלם השם של צור ואש וש"ר,
 וכו' דאיבעיא לן אם גם החולדות נכללן בעלם השם של האב
 ונאמר גם עליוהו כל הני גזאי"כ דפטור כלים ועומן וצרי"ה
 וכדומה, או לאו כיוצא בהן ר"ל דהכי דהחולדות נלמדין
 מהאבות לענין חיובא, אבל הם בעלמם לאו שם צור ואש
 וש"ר צכו, וממילא דלא קיימי עליוהו כל הני דיוני ופטורי
 שהם מגזאי"כ וחלון בעלם השם וכמשי"ג, וזהו דקאמר הגמ'
 מ"ש קרן דכותחו להזיק וכן מ"ש שן דיש הגאה להזיקה וכן
 בכל האבות ר"ל דכיון דהחולדה דומה לה צוה שכותחה
 להזיק ויש הגאה להזיקה וכי אי"כ פשיטא דהרי הוא כאב
 ממש, דפירושא דקרן הוא כוונתו להזיק ופירושא דשן הוא
 יש הגאה להזיקה וכן בכל האבות, ומאחר דהחולדה יש לה
 כל התנאים של האב ממילא דשם האב עליה לענין כל הדינים.
 וכהו צסוגיא שם מ"ש אש דכה אחר מעורב זו וכו' ופירושי"ג
 שם ח"ל וה"ל לאסוקי אדעתיה עכ"ל, ומבואר בדבריו דהא

חדושי טרן

הלכות נזקי ממון

רי"ז הלוי

סז

כאלמדן פטור כי יגח ולא שיגחוכו אף כאן דינו כחס ואינו משלם אלא ח"נ עכ"ל, וזיינו כדבריו ככא, וז"ע ביאור הדברים. וכנה דברי הרמ"מ כמעט שמתפרשים הם בדברי הרמב"ם עלמו, דברי כלל להדין דלויים מופדים ז"ל ציחד עם כדן דלויים חייבים מיחה, ומתפטות לשונו מנזאר דתרוויכו חד דינא נימכו בא דלויים נטשים מופדים וכא דלויים חייבים מיחה ויסוד כדבר הוא מהקרא דכי יגח ולא שיגחוכו, אבל כדבר לריך פירוש וביאור מה ענין העדאה לחיוב מיחה וכ"ל.

הנראה לומר חכ, דכנה דביק דף כ"ד איבעיא לכו כהמשכ כלכו של חנירו בחנירו מכו משכס ודאי פטור בעל כלב מאי מי אמריק מני ח"ל אלא מאי עבידנא לי או דלמא אמריק לי כיון דידעת בכלנך דמשסי לי ומשחסי לי לא איבעי לך לאשכויי ע"כ. והנה לפוס ריבטא עיקר כאיבעיא בכא היא, דמאחר שלא הויה מעלמו רק ע"י שיסוי אם נחשב בעל הכלב מי"מ בעל הנזק וחייב עליו אם לא, אבל יש לדקדק בלשון בגמ' דקמוסיף עטמא ח"ד אמרין לי כיון דידעת בכלנך דמשסי לי ומשחסי לי לא איבעי לך לאשכויי, משמע לכאורה דאין חיובי כשאר שור חס שהויה, אלא דכא חיוב מיוחד משום דידע צ"י שמזיק ע"י שיסוי, ולכאורה ל"ל זה מ"ש מכל שור חס שהויה שכבעלים חייבין בנזק, ועוד דברי כל שורים חמים באמת בחזקה שימור קיימי ומי"מ חייב על חסק מגזכ"כ, ול"ל ככא עטמא דידעת בכלנך וכו', ועיין ברמב"ם פ"ב מהל' חקי ממון ה"ט שכחב ח"ל ובעל הכלב חייב ח"י שכיון שהוא יודע שאם שסה אח כלכו להזיק נושך לא הי' לו להגיוח עכ"ל, מנזאר ג"כ מדבריו דדידיפתחו חליא מילתא חכו כל עיקר המחייבו, וז"ע כ"ל מ"ש מכל שור חס שהויה, ועל כן נראה לומר דביאור דברי בגמ' והאיבעיא דכבא, דבאמת יסוד כדן של שור האלמדן דלוי חייב מיחה משום שנאמר כי יגח ולא שיגחוכו לאו דכא פטורא בעלמא מחיוב מיחה, אלא דיסוד כדן חכ הוא דכל שאינו עושה מעלמו רק ע"י זה שמגחיס אותו עלם כמעשה לוי כלל כי יגח, ואין כאן חיובא דשור כלל, ומשום זה הוא דפטור ממיחה משום דאין כאן מעשה נגיחה כלל מהשור בעלמו, חכו יסוד כדרשא דכי יגח ולא שיגחוכו דכל שאחרים מגחיס אותו אין זה נחשב מעשה נגיחה של השור ואינו כלל כי יגח, חכו דאיבעיא לן דביק דף מ' אם ככ"ג נחשב נוגח לגבי מחנה או לא, ולפ"י הי' כדן נותן שיכא פטור גם מחיוב חקין, חכו דקאמר בגמ' אלא מאי עבידנא לי דכל ע"י שיסוי אין זה כלל בכלל כי יגח האומר לענין חיוב חקין, וליה חכ משום חיובא דשור כלל משום עלם מעשה כנגיחה עלמה של השור, ח"ד אמרין לי כיון דידעת בכלנך דמשסי לי ומשחסי לי איבעי לך לאשכויי ר"ל דחל גם ע"י חיוב שמירה שלא חיק ע"י שיסוי, אבל עכ"פ הוא זה דין חיק מחדש משום זה בעלמו שמזיק ע"י שיסוי שחל גם ע"י חיוב חקין, חכו דקאמר בגמ' כיון דידעת בכלנך וכו' דאין זה כשאר שורים חמים שהויה דכא מעשה שורו וכו' בכלל כי יגח והתורה חייבהו בך, אבל ככא כל עיקר תורה חיק שכו הוא משום שידע שמזיק ע"י שיסוי ומש"י הוא דחל כאן תורה חקין, והוי כמו חיק ככאטרפות ד"א שחל גם ע"י תורה שמירה וחובת חקין, אבל בל"מ אין כאן תורה חקין כלל כל שאינו חזיק מעלמו רק ע"י שיסוי ואינו בכלל כי יגח כלל, כמו שאינו בכלל כי יגח לענין חיוב מיחה, דבאמת מיחה וחזקן שוין הן בך דכי יגח ולא שיגחוכו, אלא דנזקין חל חייבה משום כך עטמא דכיון דידעת בכלנך וכו', מה שאין זה שייך לענין חיוב מיחה שהוא חיובא דשור עלמו ואינו שייך לבעלים, חכו עיקר החילוק שבין מיחה לנזקין חכו, אבל עיקר כדן דכי יגח ולא שיגחוכו הוא אף בחקין, דכל שהוא ע"י כמנה לוי כלל כי יגח דקרא

ואינו נחשב נגיחה של השור עלמו, והן הן דברי בגמ' מי מאי ח"ל אלא מאי עבידנא לי.

הנראה דכנה גם יסוד דינו של הרמב"ם דאין מופדין ז"ל, משום דאין זה השור נגיחה של השור עלמו ואינו בכלל כי יגח, ורק דאיכה חיובא דבעלים גם על זה שאחרים מגחיס אותו, אבל חלוח דין מופד הוא זה דין חיובא של השור עלמו, שזה נחמט מהקרא דכי יגח ולא שיגחוכו שדן זה נוכח באמת גם בנזקין ולא רק לענין חיוב מיחה בלבד וכ"כ. ולפ"י מיושבת היעב קושיא כראב"ד דמ"ש משור שהוא מופד לשפירות, דהתם עלם כנגיחה חכ חיובא היא, ודייניק רק מדין תמות והעדאה, ופ"י הוא דנאמר כדן דחל מעשה העדאה גם לשפירות, אבל ככא עלם כנגיחה נחמטת מחיובא דשור, ומש"י הוא דליה חכ גם דין העדאה, שגם זה הוא בכלל חיובא דשור, ולפ"י נמלא דהך דינא דאין מופדין ז"ל הוא באמת חד דינא עם הא דלוי חייב מיחה, ומכא כך מיעוטא דכי יגח ולא שיגחוכו הוא דקאחינן עלי, ולא משום דמחסרה מעשה העדאה, והן הן דברי הרמ"מ שכחב דכיון דפטורין מן המיחה כדן הוא שלא יעשו מופדין, דשני כדויים תרוויכו חד דינא נימכו. והראב"ד ס"ל דהך דינא דכי יגח ולא שיגחוכו הוא דין הנאמר רק לענין חיוב מיחה בלבד, אבל בנזקין ליחא לכל כך דינא כלל, ונמלא דעלם כנגיחה לא נחמטת כלל מחיובא לענין חקין, חכו שכחב דממילא לריך להטעות גם מופד כנגיחה חכו, דמלך עלם מעשה העדאה אין כאן גריפותא מה שנוגח ע"י שיסוי דהוי כמו מופד לשפירות.

הנראה לומר חכ, דכנה דביק דף כ"ד איבעיא לכו כהמשכ כלכו של חנירו בחנירו מכו משכס ודאי פטור בעל כלב מאי מי אמריק מני ח"ל אלא מאי עבידנא לי או דלמא אמריק לי כיון דידעת בכלנך דמשסי לי ומשחסי לי לא איבעי לך לאשכויי ע"כ. והנה לפוס ריבטא עיקר כאיבעיא בכא היא, דמאחר שלא הויה מעלמו רק ע"י שיסוי אם נחשב בעל הכלב מי"מ בעל הנזק וחייב עליו אם לא, אבל יש לדקדק בלשון בגמ' דקמוסיף עטמא ח"ד אמרין לי כיון דידעת בכלנך דמשסי לי ומשחסי לי לא איבעי לך לאשכויי, משמע לכאורה דאין חיובי כשאר שור חס שהויה, אלא דכא חיוב מיוחד משום דידע צ"י שמזיק ע"י שיסוי, ולכאורה ל"ל זה מ"ש מכל שור חס שהויה שכבעלים חייבין בנזק, ועוד דברי כל שורים חמים באמת בחזקה שימור קיימי ומי"מ חייב על חסק מגזכ"כ, ול"ל ככא עטמא דידעת בכלנך וכו', ועיין ברמב"ם פ"ב מהל' חקי ממון ה"ט שכחב ח"ל ובעל הכלב חייב ח"י שכיון שהוא יודע שאם שסה אח כלכו להזיק נושך לא הי' לו להגיוח עכ"ל, מנזאר ג"כ מדבריו דדידיפתחו חליא מילתא חכו כל עיקר המחייבו, וז"ע כ"ל מ"ש מכל שור חס שהויה, ועל כן נראה לומר דביאור דברי בגמ' והאיבעיא דכבא, דבאמת יסוד כדן של שור האלמדן דלוי חייב מיחה משום שנאמר כי יגח ולא שיגחוכו לאו דכא פטורא בעלמא מחיוב מיחה, אלא דיסוד כדן חכ הוא דכל שאינו עושה מעלמו רק ע"י זה שמגחיס אותו עלם כמעשה לוי כלל כי יגח, ואין כאן חיובא דשור כלל, ומשום זה הוא דפטור ממיחה משום דאין כאן מעשה נגיחה כלל מהשור בעלמו, חכו יסוד כדרשא דכי יגח ולא שיגחוכו דכל שאחרים מגחיס אותו אין זה נחשב מעשה נגיחה של השור ואינו כלל כי יגח, חכו דאיבעיא לן דביק דף מ' אם ככ"ג נחשב נוגח לגבי מחנה או לא, ולפ"י הי' כדן נותן שיכא פטור גם מחיוב חקין, חכו דקאמר בגמ' אלא מאי עבידנא לי דכל ע"י שיסוי אין זה כלל בכלל כי יגח האומר לענין חיוב חקין, וליה חכ משום חיובא דשור כלל משום עלם מעשה כנגיחה עלמה של השור, ח"ד אמרין לי כיון דידעת בכלנך דמשסי לי ומשחסי לי איבעי לך לאשכויי ר"ל דחל גם ע"י חיוב שמירה שלא חיק ע"י שיסוי, אבל עכ"פ הוא זה דין חיק מחדש משום זה בעלמו שמזיק ע"י שיסוי שחל גם ע"י חיוב חקין, חכו דקאמר בגמ' כיון דידעת בכלנך וכו' דאין זה כשאר שורים חמים שהויה דכא מעשה שורו וכו' בכלל כי יגח והתורה חייבהו בך, אבל ככא כל עיקר תורה חיק שכו הוא משום שידע שמזיק ע"י שיסוי ומש"י הוא דחל כאן תורה חקין, והוי כמו חיק ככאטרפות ד"א שחל גם ע"י תורה שמירה וחובת חקין, אבל בל"מ אין כאן תורה חקין כלל כל שאינו חזיק מעלמו רק ע"י שיסוי ואינו בכלל כי יגח כלל, כמו שאינו בכלל כי יגח לענין חיוב מיחה, דבאמת מיחה וחזקן שוין הן בך דכי יגח ולא שיגחוכו, אלא דנזקין חל חייבה משום כך עטמא דכיון דידעת בכלנך וכו', מה שאין זה שייך לענין חיוב מיחה שהוא חיובא דשור עלמו ואינו שייך לבעלים, חכו עיקר החילוק שבין מיחה לנזקין חכו, אבל עיקר כדן דכי יגח ולא שיגחוכו הוא אף בחקין, דכל שהוא ע"י כמנה לוי כלל כי יגח דקרא

הלכות גזילה ואבידה

בסוכה דף ל' ח"ל ר"ה לכנהו אוגברי כי זניחו אסא וכו' לגזורה אינהו כי הויה דליהו יאוש בעלים בדייבו דידכו ושניו כרשות בדייכו ע"כ, ובתוס' שם ד"ה שינוי כחכו ח"ל ומה שנק"ץ מן המחובר לא חשיב שינוי מעשה כיון דלא נשתנה שמו בך דמעיקרא אסא והשתא אסא כדאשכחן בריש הגזל קמא האי דגזל דיקלא מחברי וקטלי אפי"ג דשדית לארעא דידית לא קני מי"ע דמעיקרא דיקלא מיקרי והשתא נמי דיקלא מיקרי ואפי"ג דפסק לחיותא גרע מכחשא דלא כדר או מבכמה והזקניה דחשיב שינוי אפי"ג דלא נשתנה שמש ומשלם כשעת הגזל וכו' עכ"ל.

והנה ז"ל הרמב"ם בפ"ג מהל' גזילה ואבידה ה"ד גזל צבמה והזקניה או כחשה כחש שאינו יכול לחזור וכו' ברי זה כמו שגזל כלי ושצרו ומשלם כשעת הגזל עכ"ל, נראה מדבריו שכחב דברי זה כמו שגזל כלי ושצרו דלאו דכוי שינוי גמור לקנות על ידו אלא שאינו יכול לומר לו הרש"ל, וכמו שפסק לעיל בפ"ג ה"ט דאם גזל כלי ושצרו אפי"ג דלוינו יכול לומר לו הרש"ל מי"מ אס ראו הבעלים ליעול הכלי כשצרו נוטלין אף בפ"ג של הגזלן, ויעו"ש במ"מ שכחב ד"ה שינוי מעשה לקנות על ידו משום דאייירי בששמו עליו וע"כ החפץ הוא של בעלים ולא ילא מרשותו, ומדכחב גם ככא דכ"ז כמי שגזל כלי ושצרו משמע דגם בצבמה והזקניה או כחשה כחשה דלא כדרא ג"כ דינא חכו, דמשלם כשעת הגזילה ואינו יכול לומר לו הרש"ל אבל מי"מ הגזילה היא של בעלים ואם ראו ליעול אותה נוטלין כמו בגזל כלי ושצרו. ולפ"י לדעת הרמב"ם ל"ק כלל קושיא החוס' מכחשא דלא כדר, ד"ל דכ"ג דקליאתה כאילן או כהושענא דפסק לחיותא דומה לכחשא דלא כדר דלוינו יכול לומר לו הרש"ל, אלא דככא ברי דייניק לענין שיקבא כהושענא ויכא נחשב לכס לענין המלוה, וככא בעינן דוקא שלא יכ"י שמו עליו שיכא נחשב שינוי גמור גם לענין קנין, וכן

התקלה הכלל וכולל ואילן שנפלו לרה"ר והיוקו או שהוירו ז"ל לסחור הכותל ולקוף האילן ונתנו לו זמן ונפלו בתוך הזמן והיוקו בשעת נפילה או אחר נפילה קודם שנודע לבעלים שנפלו או נודע להם ולא היה להם פנאי ללקח [ואו שיהיה להם פנאי] והפקידו ולא סילקו פטורין דהוה ליה מפקיד נקיו לאחר נפילה אונס דאמרין לקמן פרק המניח (דף ע"ג) דפטור (א) ואם נפלו אחר הזמן והיוקו אחר הנפילה בין אפקרינהו בין לא אפקרינהו צור גמור הוה ואין זה מפקיד נקיו לאחר נפילה אונס דפושע הוה זמנה שלא קצץ [ולא סמרון] בתוך הזמן ואם היוקו בשעת נפילה [ואנסתפקו בתוספות אם יש להם דין אם לאו דין צור וגרסה דיש להם דין צור ולא דמי לנצנו וסכני ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו בזמן מצינה והיוקו לרך הילוכן. דהניק נשאו (ב) צור על ידי כח אחרים אבל כוחו ואילן מתחמת ירועתה נפלו מעצמן כי ראו שלא היו יכולין לעמוד ויחר והוירו ז"ל הצעלים להפילו וראתה משום ההולכין ומיוקין מה שאין כן בצור (א) לא גריעה מתחמת זה וכל שכן דיש לחייבו יותר (א) מירי דהוה אקושר אבן ברגלי בהמתו והלכה לרשות הרבים והיוקו והוה משום דאין חתלת עשייתן לזמן שור יוכיח:

ב דף 107 ע"ב ר"ד מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו ומיטב כרמו של נזק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לזקוק מן העדיית וקל וחומר להקדש. ואסיקנא דבהא פליגי דרבי ישמעאל סבר דניזק שיימיני ואם היחה עדיית דניזק חיצונית דניזק יהיב ליה זבזביות ור"ע סבר דניזק דניזק שיימיני יהיב ליה עדיית [דדיה] וק"ל הלכה כר"ע ומצדו (א) אהני קרא דלי אית ליה לניזק עדיית חיצונית חיצונית דדיה לא שוה עדיית דניזק משלם ליה ממיטב ואי אית ליה לניזק עדיית חיצונית חיצונית ולא שוה זבזביות דניזק כעדיית דניזק [וזבזביות שוה טפי מעדיית דניזק] אית דלמרי דיהיב ליה זבזביות ומדקדק מדשבק גמרה זבזביות אלמא אי הוה ליה זבזביות דשוה טפי מעדיית דניזק יהיב ליה זבזביות ואית דלמרי אפ"ה יהיב ליה עדיית ודביהס נראה לי דאהני ג"ש ואהני קרא מרובהו לשלם ממיטב. אהני גזירה שוה לשלם לו מזבזביות דניזק כשהיא עדיית דניזק ואהני קרא כשאינה כמיטב דניזק לשלם ממיטב דניזק ללעולם בעינן מיטב ואז דניזק ואז דניזק והאי דנקט עדיית חיצונית וזבזביות זבזביות משום דלא הוה צריך ליה הניק מעתלמין מהם מעיקרא מיוזבזביות דניזק והשמה מעדיית ולעולם אפילו אי אית ליה ג"ש זבזביות ישלם ממיטב שלו: שור רעבו אמר רחמנא ולא שור דהקדש. (א) והוה דין בכל שאר נזקין שהיוקו הדיוט להקדש דפטור דמנוחה מחייב נכסים שאין בהן מעילה וקאי אכל ארבעה אבות דמחייב אף לרב דלמרי מצעה זה אדם ואמרין נמי דירושלמי דפרק גניזוקין (ז) ק"ו להקדש] כרמו פרט להקדש מה אן קיימא (א) ואי להבשר נזקין הדא היא דמניא שור רעבו ולא שור הקדש ואם לזקוק גופו הדא היא דמני ר' חייא נזקין להדיוט ואין נזקין לגובה אלמא אפילו אדם דניזק הקדש פטור וצמיעלה פרק הנהנה (דף ע"ג) יליף לה מקרא דחמיז ואי כן יואכל קדש צבגנא וצמיעלה וצמיעלה איירי ואפקה בלשון קודש ודרשין מיינה דלישתק קודש למנוחה ונהה צמיעלה פרט להקדש מירי דבר אכילה כי מוזהר ליה פטור ופרש"י המס האי דנקט מירי דבר אכילה לאו דוקא דהוא דין לכל מיני אלא משום דצמיעלה דרשינן כי יואכל פרט למוקין וכיון דאדם דניזק בגופו אההקדש פטור כל שכן ממונו שהיוקו [דיומר ראו לחייב אדם דניזק צדיק] מאם היוקו בגמרה כריית צורו [או שילת צעירין] ואי לא דכתב שור רעבו [לא ילפינן מדי יואכל] דאי לאו דאשעינן צבגנא דומת דניזק הקדש פטור הוה דרשינן כי יואכל פרט למוקין שאין משלם את החומש אבל קין משלם בין צמיעלה בין צבגנא אבל השמה דניזק דמיטב רחמנא הקדש נקטין ומה שהשמה מנעמינן אדם המיוק אן מן הקרן והכי מיימי כהא קרא דשור רעבו ולא מיימי איש כי יואכל משום דאי לאו האי קרא (א) לא הוה שמעינן ליה מהמס. (דף 107 ע"א) ר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא דשור של הדיוט שגגה לשור של הקדש בין חס ובין מועד משלם נזק שלם ושור של הקדש שגגה לשור של הדיוט פטור*. ולית הלכתא כר"ע כהא דק"ל כרבנן דר"ש בן מנסיא:

דף 107 ע"ב הכי נמי גבי נזקין דיניה בעדיית ואי אמר ליה הכי ליה זבזביות טפי פורתא

א"ל אי שקלת דניקין (א) שקול כדשחא ואי לא שקול כיוקרא דלקמיה ופרקי ליה רב אחא בר יעקב אם כן הורעת כוחן של נזקין אלא זבזביות חיצונית כו' אלא דבעי למיחב ליה זבזביות חיצונית כוולא דהשמה וגרסה לי דוקא כדאמר ליה אי בעית למשקל זבזביות חיצונית כיוקרא דלקמיה יביצנא לך דיוקן דגלי דעמיה לתמה לו אם ירצה לקחת

כיוקרא דלקמיה זריך לימנה לו כוולא דהשמה כיון דאפילו עדיית זריך לימן לו כוולא דהשמה כ"ש זבזביות כיון שאין צדעמו לעבד לעלמו ששרי אם ירצה לימנה כיוקרא דלקמיה יתגנה לו אבל אם אמר קרקע זו חצובה עלי ורצה לימנה לך כלל לא כייפינן ליה ששרי כל מה שמוטל עליו לפרוע בין לנזקין בין לז"ח בין לכחוצת אשה יפרע לפי דעתו ולא לפי דעת הגובה (א) כגון אם יש לו כמה קרקעות שכולן עדיית ימן לו איזה קרקע שירצה ולא יכול לומר לו בקרקע זו אני חפץ וכן לז"ח זבזביות ולכחוצת אשה זבזביות וכן נמי אם אמר הניזקין מן לי זבזביות או זבזביות והמיוק אומר איני חפץ לימן לך מהם כי הם חצובים עלי אין כופין לימנה לו ולא שייך זו הורעת כמו של נזקין אלא זבזביות חיצונית דרחמנא אמר מעדיית וכו' דלא הורע כמו יותר מצעדיית אלא אם שוין לו וכי הכי דיכול לדחותו מעדיית אל עדיית ה"נ יכול לדחותו מצבזביות אל עדיית* ולעולם אין כופין למשלם לימן מנכסים אלא מה שלבו חפץ ובלבד שלא יפחות לו מדינו לנזקין

צעדיית ולז"ח זבזביות ולכחוצת אשה זבזביות ולא יבררו מנכסין שום קרקע לומר צוה אהנו חפצים וכן לענין מטלטלין נזקין לו מציחה חפץ שירצה אבל כיון שגילה דעתו שאין חפץ לשייר קרקע זה לעצמו אלא שרצה לדחותו שיקחנו כיוקרא דלקמיה מתחמת שהניזק חפץ צוה לימנה לו כוולא דהשמה דל"כ הורע כמו של נזקין אלא זבזביות חיצונית וכן ז"ח אי שקול כיוקרא דלקמיה זבזביות (א) טפי פורתא לחד גירסא (א) ואי עדיית צביר פורתא לאריך גירסא בעי לימנה ליה כוולא דהשמה (א) משום דלא מענוול דלת צבזי ליוון משום דאמר ליה אילו הוה לו זווי הוה שקילנא כדשחא וגם אהה חפץ לימנה לי אלא שחא חפץ לדוחקני מתחמת שמעתי צידך שאקחנה כיוקרא דלקמיה (א) אבל גבי כחוצת אשה דלת שייך נעילת דלת דיומר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה לישא אפילו אמר לה אי בעית למשקל זבזביות שקול כיוקרא דלקמיה לא כייפינן למיחב כוולא דהשמה: ואמר ליה רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אהמתי (א) בשל עולם הן שמין וכן הלכה דרב חסדא מהדר לשנויי ברייתא אליבא ועוד דצפרק בתרא דכחוצות (דף ע"ג) מוקי פלוגתא דרב נחמן ורב ששה כהאי (א) דרב נחמן סבר צבזי הן שמין ורב ששה סבר צבזי עולם הן שמין וקיימא לן הלכתא כרב נחמן צבזי:

דף 107 ע"א * לו גובה משלפניו. (א) היה אומר ריב"ס ז"ל שאם צאו כולם צבת אחת כל הקודם צבזי יגבה מהאחרון חתלה בין עדיית בין זבזביות בין זבזביות. והמאחר ממונו גובה אחריו משלפניו. והמאחר יותר גובה משלפני פניו. ואם הניזקין קדמו וז"ח אחריו וכחוצת אשה

באחרונה וצאו לגבות אהה הניזקין אחריו ואפילו הן זבזביות. וז"ח משלפניו ואפילו הן עדיית. וכחוצת אשה משלפני פניו ואפילו הן עדיית. ואין נזקין יכולין לומר א"כ הורעת כווי. שכן הוה דין מי שקדם כעבודו זריך לגבות מחלה ואין יכול לגבות אלא מן האחרון. ואם בא לגבות משלפניו יאמר הנחמי לך מקום לגבות ממונו. מיהו נראה לי אם נזקין יפייסו הלקוחות הראשונים שינתוס לגבות חתלה מהן ולא יאמר הנחמי לך מקום לגבות מהן לא מצי ז"ח וכחוצת אשה למימר לנזקין כבר נסתלק שעבודך מהם כיון שהניחו בני חרי אלא המוכר וכיון ששטרך מוקדם אהה זריך לגבות מבני חרי שהניחו ביד המוכר. משום דאמר להו ניקן כולהו משעבדי דידי וינתו אלא שחכמים חקנו לטובה הלקוחות שאין נפרעין מהן כל זמן שהניחו בני חורין וכיון שהם

תפארת שמואל

(ב) אהני קרא דלי אית ליה למוקין וכו'. בספר יש"ש תמה צוה על רבינו למה הביאו דהא לפי מאי דספק כר"ע אין פקוחא בחוקיפתא זו שהיא אליבא דר"י דלר"י לעולם דניזקין שיימינן ע"ש. ואפשר דמדד"י נשבע לזכי נזקא וכו'. עיניו זבזביות מוקי לא שרא כעדיית דניקן ויש לו זבזביות שחצובים יותר מעדיית דניקן ודעמלח ועדיית דידיה הן עדיי עדיית דסד"א דיהיב ליה זבזביות דידיה שאף הם נקראים מיטב דהיאך דקא משלם כיון שחצובים יותר מעדיית דניקן ודעמלח לך יליף דה"ש שם דלר"י בעינן מיטב דניקן או דמוקין כן לרע"ק לעולם בעינן דוקא מיטב דמוקין דהיאך דקא משלם אף שהן עדיי עדיית ולא זבזביות שלו כ"ל. דהיי"ק:

פלוניא חריפתא

(א) בתפארת חנוס. ולא כן חנוס' שבידנו דמפשט פשיטא להו דהיינו צור וכדמסיק רבינו ועוד מטעם אחר משום דביהוק דלאחר נפילה אין לדמוקין כלל לאש אלא לצור: (א) * א"א גריעה מתחמת זה וכו' דיש לחייבו יותר. ואע"ג דלפי זה יש לדמוקין לאש כיון שהולכין ומיוקין כמו אש ואי משום דאין כח אחר מעורב בהן לא גריעה מתחמת זה וכו' דיש לו לחייבו יותר דמאי דחשבי להו החוס' דב"ה ה' ע"ב דבזבזביות שוה חו' דהוה חומרא דלאש מצבור לפי שבאש כח אחר מעורב ומיוקין בהליכתו. לאו משום כח אחר אלא מה שע"י מן מוקין בהליכתו. ומכיון דהני נמי מיוקין בהליכתן לא גריעה משום שאין כח אחר מעורב בהן אלא כ"ש דיש לחייבו יותר ואפשר דהיינו דהחוס' כבזבזביות כחבזביות משלם לעל צבזביות דהשמה אמי שפיר כו' משום דעל טעם הראשון והוא זה שכתב גס כן רבינו קשיא להו הן מו"מ נ"ל לתרך דכסדר צלמלא הוה לדמוקין כל תקלות לצור צבזי להתקלה שום דמוקין לצור אע"ג שיש לה דמוקין ג"כ לשאר נזקין: (ב) מירי דהוה אקושר אבן כו'. עיין לקמן צב"ב: (א) אהני קרא כו'. מתיבא טובא ולענין הלכה לא נפקא מינה מירי דיוקן דכר"ע קום לן לעולם יהיב ליה עדיית דמוקין ואמאי כתב רבינו לדברים הללו כלל. דהא דייק לקמן גבי גופא ד' כללות כו' שהביא היר"ק שקלא וטריא כו' משום ד"מ וכו' וכן צממה מקומות: (ד) וזבזביות שוה טפי כו'. לרבותא דהיא דלמרי בתרא דמסיק כדביהס משה"ה נקט טפי. ועי"ל דאי הוה שוה ממש בעדיית דניקן לאריך אית דלמרי יהיב דהא מקיים מיטב דניקן. נ"ל. (ה) אי להבשר נזקין גרסין. ובל"ז למוקין ממונו כי הא דמנן כעבדתי את נזקין: (ו) * א"א הוה שמעינן ליה מהמס. ואע"ג דכי יואכל צמנומה כמיז ושם חייב מוקין קרן דממונו דכחן הוה מו"מ מהאי קרא דכי יואכל לא נפיק אלא מקרא אחרונה דהוה כגזלן חבירו ומיוקין. חוס': (א) בגזן אם יש לו כמה קרקעות כו'. עיין לקמן גבי אמר רבא רחוקן שמכר כל שדותיו לשמעון כו': (א) או עדיית צביר פורתא. חוס': (א) * א"א הוה לשלם אלו הוה לי זווי כו' כמ"ש הבי"ב בעת"מ סי ק"ב: (א) מישום שלא מענוול דלת כו'. אפילו לגבי חצובות טפי פורתא אנטרין להך טעמא ולא שייך א"כ הורעת כה דב"ה דלעולם הכמוז לא יפה כמו דמאדורייתא דיוו זבזביות. תוספות:

